

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1173

מסכת תענית ב' - ח' • ערלה ג', ג' - ט'

בס"ד, י' כסלו תשפ"ב

השבוע בגליון

◆ "אין ראוי לעבודאת ה' על דרך ספק"
◆ אימתי הוא? שישים יום לתקופה?!

◆ בנתינת צדקה מותר לנסות את הקב"ה?!

◆ זמן שאלת גשמים בארץ ישראל ובחוצה לארץ
◆ קשר נפשי לארץ הקודש

בשורה לקוראי הגליון!
ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

גחלים

משל מרתק ומאלף שיגר אלינו לומד הדף היומי, הר"ר מנחם פישמן הי"ו מחיפה.

★ ★ ★

גופת ציפור קפואה היתה מוטלת בשולי הדרך, מכונסת בתוך עצמה, מקובעת בתנוחה האחרונה שאימצה לעצמה בנשימותיה האחרונות, בניסיון שלא צלח להגן על עצמה מפני הקור העז. **הוא** חלף על פניה, כיווץ את שרירי אפו כביכול הוא מקשיח נגד הקור, והמשיך לצעוד במשעול הצר.

★ ★ ★

עיירה קטנה, שאפילו לא זכתה להיות בפרבריו של כרך גדול. אי שם, אפילו לא באמצע הדרך, שכנו עשרות משפחות יהודיות במקבץ אקראי של מבנים נטולי צורה וזהות. אבותיהם סיפרו להם כי באחד הפגורים שנתרכו בפולין, קמה קבוצת יהודים והחליטה לעזוב ולנדוד הרחק ממקום יישוב, מעשה לוט שברח לצוער, ומאז הם פה, ובעיקר - לא שם. **במשך** היום היו עוסקים כל אחד במלאכתו, מי מהם היה נודד למרחקים למכור את מרכולתם, ולקראת ערב היו הכל מתכנסים לשיעור תורה בבית הכנסת, מסירים את הערדליים במבוא, שופתים לעצמם כוס חמין מהביל ומצטרפים אל החבורה. **לילה**, אופק חשוף. ירח קפוא. דממה. כוכבים מרצדים מכל עבר. שריקות הרוח העושה במרחבים כרצונה. אח בוערת. נרות מרצדים. כוסות תה. שיעור גמרא. מעין עולם הבא.

הנומד בראשם היה דמות של ממש. לא פעם שחו בינם לבין עצמם, כי גם אם היה מתגורר בעיר הגדולה, היו מכירים בו. במשך כל היום שוהה היה בגפו בבית הכנסת, הוגה ושונה בספרים שהתקבצו

◀

דף ד/ב עד מתי שואלין את הגשמים
זמן שאלת גשמים בארץ ישראל ובחוצה לארץ
בסוגייתנו מובאות דעות שונות מתי הוא התאריך שבו יש להתחיל "שאלת גשמים" - "ותן טל ומטר לברכה", ולהלכה עולים שלשה תאריכים.

א. בז' במר חשון התחילו לשאול בארץ ישראל, ולא לפני כן, כדי שהעולים לרגל השבים לבתיהם לא יבוססו את דרכם בגשמים ובבוץ, ועד ז' בחשון כבר יש ספק בידם להגיע אל בתיהם. **ב.** בארץ ישראל, כאשר אין עולי רגלים, כגון לאחר החורבן, מתחילים לשאול גשמים כבר בשלהי תשרי - ממוצאי סוכות. **ג.** בבבל, שאינה זקוקה למים רבים, מתחילים לשאול על הגשמים שישים יום אחר תחילת תקופת תשרי - בימיו האחרונים של חודש נובמבר. אף על פי שכך עולה להלכה מדברי הגמרא, בפועל נוהגים באופן שונה.

ארץ ישראל: בארץ ישראל אין שואלים על הגשמים אלא מז' בחשון ולא ממוצאי חג הסוכות, אף על פי שבית מקדשנו חרב לרוב יגוננו. הר"ן (ב/א מדפי הרי"ף) מסביר, כי מקור מנהגנו מן הרמב"ם והרי"ף שלא התייחסו למוצאי סוכות כזמן שאלת הגשמים. טעם הדבר, כותב הר"ן, מפני שגם אחר החורבן הוסיפו יהודים לעלות לירושלים "כמו שעושים גם היום" ומפני כך איחרו את מועד בקשת הגשמים עד ז' חשוון. נוהג זה שהר"ן מעיד שהמשיך עד זמנו, מובא גם במדרשים: "אף על פי שחרב בית המקדש לא בטלו ישראל פעמי רגלים שלהם ג' פעמים בשנה" (שיר השירים פרשה ח').

ארצות הגולה: אמרנו, כי בבבל שואלים על הגשמים שישים יום אחר תחילת תקופת תשרי, מפני שבבבל אין זקוקים לגשמים רבים. הרמב"ם (הלכות תפילה פרק ב' הלכה ט"ז) מציין גם מקומות סמוכים לבבל הדומים לה באקלימים: "שנער [בבל] וסוריא ומצרים ומקומות הסמוכות לאלו והדומים לאלו".

הדין היה נותן, כי ביתר הארצות ישאלו על הגשמים עוד קודם לכן, וכך כתב רב עמרם גאון (סדר רב עמרם גאון השלם, חלק א' עמוד קכ"ג): "בכל מקום ששותין מן מטר כמו ארץ ישראל ופרנקיא, מתפללים טל ומטר בז' במרחשון". אכן, אנו מוצאים בספרי הראשונים, כי היו מקומות בודדים בחו"ל שנהגו כן ושאלו גשמים החל מז' בחשון. כך היה בנרבונה (ספר המנהיג הלכות החול אות נ"ו), במונפשייליר (שו"ת הרא"ש כלל ד' סימן ז'), באפריקיא (בה"ג מהדורת הילדסהיימר עמ' 175), "וכן" - מספר המאירי (א/א) "המנהג בכל גלילותינו".

קשר נפשי לארץ הקודש: מדוע נהגו גם הם להתחיל לשאול על הגשמים בז' בחשון ולא החל ממוצאי סוכות, הרי תאריך ז' בחשון נקבע מפני עולי הרגלים? יש אומרים כי אפשר שאותם מקומות בחו"ל נהגו תאריך זה מפני קשר נפשי לארץ הקודש בה החלו לשאול גשמים בז' בחשון (המועדים בהלכה עמוד קע"ט).

זעילוי נשמת

הר"ד **חיים אהרון ברלינר** ז"ל
ב"ר ישראל יצחק הי"ד נלב"ע ט"ו בכסלו
תנצב"ה

הונצח ע"י חתנו ובתו **אבי ומאירה שנור** שיחיו

זעילוי נשמת

הר"ד **שמואל צבי הרמן** זצ"ל
ב"ר משה זצ"ל מח"ס א"י ובעייתיה באורם של חז"ל
נלב"ע י"ב בכסלו תשנ"א
תנצב"ה

הונצח ע"י ידידינו הר"ד **יוסף ונעמי וינר** שיחיו - פ"ת

מכל מקום, לא היו אלה כי אם מקומות בודדים, אך המנהג שרווח כיום בכל תפוצות ישראל בגולה הוא, להתחיל לשאול על הגשמים שישים יום אחר תחילת תקופת תשרי והדבר אומר דרשני. הרא"ש (סימן ד') תמה על כך ביותר, שהרי בארצות אירופה זקוקים לגשם לפני כן, ואם הגשם אינו יורד מתקלקלים הזרעים שנזרעו באדמה! הרא"ש מציין, כי "בפרובינצא ראיתי שהיו שואלים את הגשמים במרחשון וישר מאד בעיני".

לימים, מספר אחד מבניו של הרא"ש, ניסה אביו לשנות את המנהג.

היה זה בשנת ה'ע"ג, מספר בנו של הרא"ש (שו"ת הרא"ש כלל ד' סימן י') בלשון ציורית: "ויהי בשנת חמשת אלפים ושבעים ושלוש לבריאת עולם, נעצרו השמים ולא המטיר כל החורף אלא מעט מזעיר. ויקראו צום להתחנן לה' לתת מטר על פני האדמה. ויהי בליל ראשון של פסח, אחרי תפילת ערבית, ואדוני אבי הרא"ש היה יושב על פתח ביתו ואנחנו, קצת מהחברים, עומדים עליו מימינו ומשמאלו. ויאמר: עתה היה טוב לעורר הדבר אשר מעולם תמהתי עליו: למה לא יזכירו וישאלו הגשם עד שבועות". כלומר, הרא"ש התפלא מדוע בארצות אירופה לא ביקשו על הגשמים עד חג השבועות, שהרי במקום זה נדרשים הגשמים עד תאריך זה.

"ויענוהו מקצת מהחברים: טוב הוא שתודיע הדבר לזקנים ויעשו כן... וישלחו לחזן הכנסת להזכיר למחר הגשם". בעשות כן החזן, "והנה רעש מקצת החכמים אשר לא היה הדבר בעצתם, ויוציאו קול לאמר שלא היה ראוי להזכירו שסימן קללה הוא. ויתאפק אדוני אבי הרא"ש ולא דיבר ביום ההוא מאומה, עד ליל חולו של מועד".

בביתו ישב הרא"ש ויכתוב לאמר: "על כי שמעתי כי יש תמהים על דברי, באתי לפרש מה שאמרת, שאין ראוי לפסוק מלהזכיר ולשאול [על הגשמים] עתה ביום טוב הראשון של פסח... מכבר ימים רבים באשכנז נתרעמתי על שני דברים שראיתי שנוהגים בימים הללו. האחד, שאינם שואלים הגשמים כתיקון [במועד הראוי להם]... דבבל שוכנת על מים רבים ולא היו צריכים גשמים עד שישים לתקופה; או היה זמן הזרע מאוחר בבבל. אבל בארץ אשכנז, שזמן הזרע הוא מחצי תשרי ואילך, הדבר ידוע שאם לא ירדו גשמים מיד אחר הזרע שהוא מתקלקל, שהעופות והעכברים יאכלוהו כלו, למה לא נעשה כבני ארץ ישראל ששואלין הגשמים במרחשון, כרבן גמליאל?".

הרא"ש מוסיף ומספר, כי בביקורו בארצות אירופה שאל את החכמים מדוע הם שואלים הגשמים זמן כה קצר, "ואמרת כמה פעמים לחברי, שראוי היה שלא להפסיק מלשאול ולהזכיר עד עצרת. כי עתה אני יודע, שכל הארצות שאני יודע, עיקר גשמיהם הם בין פסח לעצרת, ובודאי רבים נינהו. אלא שלא מלאני לבי לדבר כדברים הללו לשנות המנהג. ועתה, שראיתי כי בעונותינו הגשמים נעצרו, ונתקלקלו הזרעים, ומתענין בשביל הגשמים, ואף בשבתות וימים טובים, שאין מתענין, מזכירין שלש עשרה מדות ואומרים פסוקים של מטר. אמר לי לבי: עתה הגיע העת לתקן מה שנתאויתי זה ימים רבים, כי בודאי שישמעו לך בעת צרה כזאת; ואם יקיימו עליהם בשנה הזאת, יערב עליהם ולא ישובו ממנה. וכן בודאי היו עושים, אלא שהטו את לבכם והסבו את דעתם אחורנית".

סוף דבר מסיים הרא"ש, כי בראותו שאין מקבלים את דבריו חזר בו, כדי שלא לעשות ישראל אגודות אגודות.

אף שלכתחילה לא נפסק כדברי הרא"ש, מכל מקום פסק השולחן ערוך (או"ח סימן קי"ז סעיף ב'), כי בדיעבד אם טעה אדם ושאל על הגשמים לאחר הפסח אינו נחשב כמי שטעה בתפילתו בודאי ועליו לשוב ולהתפלל בתורת נדבה בלבד. הרמ"א אף פוסק כי אין צורך גם בתפילת נדבה [אך זה דווקא בתקופת עצירת גשמים, עיין מ"ב שם].

דף ט/א עשר תעשר עשר בשביל שתתעשר - ובחנוני נא

בנתנית צדקה מותר לנסות את הקב"ה?!

גמרתנו מביאה משא ומתן מרתק בין רבי יוחנן, לבין אחיינו הקטן, בנו של ריש לקיש. האחיין שאל: האמנם פירושו של הפסוק "עשר תעשר" הוא "עשר בשביל שתתעשר"? השיב דודו: אדרבה, לך ונסה זאת. האחיין התפלא, וכי מותר לנסות את הקב"ה? הן פסוק מפורש הוא בתורה "לא תנסו את ה'!" השיבו רבי יוחנן, כך אמר רבי הושעיא: בכל מצוות התורה אכן אסור לנסות את הקב"ה, לבד ממצוות מעשר, עליה נאמר במלאכי "הביאו את כל המעשר... ובחנוני נא בזאת". מובטח לאדם כי יתעשר בזכות המעשר ורשאי הוא לנסות את הקב"ה בכך.

נמצא, כי בכל המצוות האחרות אסור לנסות את הקב"ה אם על ידי קיום המצווה יזכה למילוי רצונותיו, וכגון, אדם המחליט להדר במצווה מסויימת או להקפיד ביתר שאת על אחד מאיסורי התורה, כדי שעל ידי זה יזכה בממון - עובר על איסור גמור, שלדעת ראשונים רבים הוא איסור מן התורה! (עיין סמ"ג ל"ח ד', יראים סימן שס"א, חינוך מצווה תכ"ד, רמב"ן דברים ו/טז ועוד).

"אין ראוי לעבוד את ה' על דרך ספק": בטעם האיסור כתב החינוך (שם): "מפני ששכר המצוות אינם בעולם הזה וכפי שדרשו חז"ל "היום - לעשותם ולמחר כלומר לעולם הבא - לקבל שכרם".

בו במהלך הדורות, ועם כינוס בני העיירה בלילה, היה לומד עמם גמרא בצוותא.

יותר משאהבוהו על שאמרו להם, אהבוהו על שלא אמרו להם. דרך מיוחדת במינה סיגל לעצמו להבהיר את רצונו בלא לומר מילה. אף לא מילה אחת. שמא בדידותו הארוכה בבית הכנסת היא שגרמה לכך; אולי אופיו הרגוע של המקום העניק לו השראה להתנהלותו האצילית; מי יודע.

אותו לילה התכנסו חברי השיעור בבית הכנסת, למעט אחד מהם. לא היה זה דבר של מה בכך. הכל הכירו את הכל. דבר לא נעדר. אילו היה חולה, כבר היו סועדים אותו ומרפדים את מצעיו בנוצות אווז ונאדות מים רותחים מהולים בדבש. הרב לא אמר מאומה. "אומרת הגמרא...".

החורף העמיק את אחיזתו, משל גמר אומר להשתלט לנצח על פיסת הארץ הקפואה ולא להניח לקיץ לשלוט בה בהגיע זמנו. הוא הוסיף להיעדר מן השיעור. מקץ שבוע, עם תום השיעור התפזרו האנשים לבתיהם והרב החל לפסוע לעבר ביתו של הנעדר. לא קשה היה להבין אותו. הקור הנורא שהיה עליו לחוות מביתו המרוחק בדרוכו אל בית הכנסת, ודאי הניס את מחשבותיו הטובות, הרהר לעצמו הרב בדונו אותו לכף זכות.

נקישה אחת הקפיצה את בעל הבית ממקומו. הוא נחפז אל הדלת ונדהם לראות את הרב עומד בפתחו. בשתי זרועות הכניסו פנימה, הושיבו ליד האח, התיישב מולו על ערימת כריות תפוחות. הגיש לפניו כוס יי"ש, סגר בטפיחה את הגמרא שהיתה פתוחה לפניו, ונשק לה בחום, משפקפק אם הרב הבחין כי עד כה למד גמרא ולא ביטל חלילה את קביעותו.

הרב לא הגיב. נאמן לשיטתו הייחודית, ישב הרב ושתק. אש עלוזה בערה באח. הוא הביט ברב שהביט באח בהתעניינות ויישבו שניהם ויביטו באח בשתיקה. הלהבות כרכרו סביב העצים ומלבדן לא נע ולא זע דבר בחדר.

לפתע קם הרב, נטל בידו את מחתת הגחלים והחל להפך בזהירות בגחל סמוק ולוהט. אחז בו בקצהו, הגביהו מערימת הגחלים והתרחק עמו מן התנור.

משינת הדף

ברכת גדולי ישראל

גומרים ש"ס ב-5 דקות ליום, זוכים בשפע גדול

ד"ר יצחק מילר 6666 המגן - חוקי יישוב

"... ובודאי בלימוד המשניות כלול כל התורה כולה" מרן שר התורה מרן ראש הישיבה הגר"ח קנייבסקי שליט"א הגר"ג אדלשטיין שליט"א

להתנסות חינם התקשר עכשיו: *3764

רמב"ן (שם) כותב, כי "אין ראוי לעבוד את ה' על דרך ספק או שאלת מופת ונסיון, כי אין רצון ה' לעשות ניסים לכל אדם ובכל עת... ואולי ימצא בעבודתו ולכתו בדרכי התורה צער ואסון, וראוי שיקבל הכל כמשפט צדק...".

שונים הם פני הדברים לגבי מעשר, כפי שחידש רבי יוחנן בשם רבי הושעיא.

שלשה דברים עלינו לברר: **א.** במה בדיוק מותר לנסות את ה' ? **ב.** לאיזה מעשר התכוון רבי יוחנן; האם כוונתו למעשר תבואה, או שמא מעשר כספים, ואולי כוונתו לכל נתינת צדקה. **ג.** מה טעם התייחודה מצווה זו מכל המצוות שמותר לנסות בה את ה'.

נסיון בעושר בלבד: ובכן, לגבי הנושא הראשון, באיזה אופן מותר לנסות את ה', כתב בעל משנת חכמים (הובא בפתחי תשובה יו"ד סימן רמ"ז ס"ק א'), כי מותר לנסות אך ורק בעושר, כלומר: יתן מעשר ויבדוק אם הקב"ה מעניק לו עושר בגין כך, אך אינו רשאי לנסותו לטובות אחרות, כגון, רפואה וכדומה.

בדבר השאלה לאיזה מעשר התכוון רבי יוחנן, רבו הדעות.

הטור (יו"ד סימן רמ"ז) כותב: "הדבר בדוק ומנוסה כי בשביל הצדקה שנותן לא יחסר לו, אלא אדרבה תוסיף לו עושר וכבוד... ואמרו חכמים: בכל דבר אסור לנסות את ה' חוץ מדבר זה, כדכתיב: ובחונני נא בזאת". ברם, הבית יוסף אינו סבור כך; לדעתו דווקא בנתינת מעשר כספים נאמר הדבר, אך לא בצדקה רגילה [ראוי לציין, כי השל"ה, מסכת מגילה עניין הצדקה, ביאר בדעת הטור כי כוונתו למעשר כספים בלבד].

דעה שלישית מובאת ביעב"ץ (שו"ת ח"א סימן ג' והובא בפתחי תשובה, שם אות ב'). לדעתו, מעשר כספים כמוהו כצדקה, ואין לנסות בהם את ה', כי אם במעשר תבואה.

שיטה מחודשת נוספת מובאת בחידושי הגאונים (בעין יעקב בסוגייתנו); כל שהותר לנסות את ה' הוא רק למי שמפריש "חומש". לדעתו הפרשת מעשר כספים היא מצווה מן התורה ואין כל היתר לנסות בה את הקב"ה. זהו שאומר הפוסק "עשר תעשר", לאמר, המפריש שתי מעשרות, רשאי לנסות את הקב"ה.

להלכה הביא הרמ"א (שם סעיף ד') את שתי הדעות, דעת הטור ודעת הבית יוסף, ומדברי ראשונים אחדים מוכח כדעת הבית יוסף כי היתר הוא במעשר כספים בלבד ולא בכל צדקה (עין פירות תאנה בסוגייתנו, וראה באהבת חסד פרק י"ח).

במה נתייחדה מצוות הצדקה, שמותר לנסות בה את הקב"ה?

החינוך אשר נוקט כי טעם האיסור לנסות את ה' בכל המצוות הוא מפני ש"שכר המצוות אינם בעולם הזה" מסביר, כי שונה היא מצווה זו משום "שהודיענו האל ברוך הוא, כי בפרנסנו משרתי ביתו במעשר, נמצא התועלת והברכה בממוננו...".

פשטות לשונו של החינוך מורה, כי כוונתו לנתינת מעשר תבואה ללוויים, משרתי ה', שעבדו בבית המקדש. אך החפץ חיים זצ"ל (אהבת חסד שם) מבהיר, כי אחר שעומדים על כוונת דבריו של החינוך, עולה מסקנה אחרת. ודאי אין כוונתו כי בזכות קיום מצוות מעשר תבואה יזכה לעושר, אלא בזכות שמחזיק את ידי הכהנים והלוויים ועל ידי כך יכולים הם להתחזק בתורת ה' - תבוא עליו הברכה.

משכך, מסיק החפץ חיים, כי הוא הדין לעניין מעשר כספים, "שעיקרו נתקן תחילה להחזיק ידי עמלי התורה... גם בזה מותר לנסות השם יתברך" [מדבריו עולה כבירור, כי אם נותן המעשר לעמלי התורה, רשאי לנסות את ה', אך לגבי נתינת מעשר לצדקה או מצוות אחרות, צריך עיון].

הרדב"ז (שו"ת ח"ג סימן תמ"א) כותב דבר נפלא: "וטעמא דמלתא משום תקנת עניים. ואם הנסיון שהוא אסור מן התורה, היתירו הכתוב מפני תקנת עניים". כלומר, הקב"ה דאג לעניים ולפיכך היתר לנסותו במצוות הצדקה כדי לעודד את קיומה!

דף י/א עד ששים בתקופה

אימתי הוא "שישים יום לתקופה"?

בגמרתנו מבואר, כי בני בבל וסביבותיה מתחילים לשאול על הגשמים, "ותן טל ומטר לברכה", שישים יום אחר ה"תקופה".

"שנת השמש" היא תקופת הזמן שבה כדור הארץ משלים סיבוב סביב השמש = 365 ושש שעות [לפי שיטת שמואל], וארבע תקופות השנה הן: תקופת ניסן, תקופת תשרי, תקופת סבת ותקופת תמוז - כל אחת מהן רבע שנה.

תקופת תשרי היא זמן המעבר מקיץ לחורף. בתקופת סבת נמצא החורף בעיצומו. תקופת ניסן היא זמן המעבר מחורף לקיץ ובתקופת תמוז נמצא הקיץ בעיצומו. ארכה של כל תקופה הוא תשעים ואחד ימים ושבע וחצי שעות. שאלת הגשמים מתחילה, איפוא, שישים יום לאחר התחלת תקופת תשרי.

הגחל האדים ממאמץ להותיר את בעירתו במלוא עוזה, אך סלילי עשן דקיקים שבקעו מבין חריציו העידו על סופו הקרב. המאבק בין הקור לבין החום לא נמשך זמן רב. כעבור דקות אחדות היה הגחל נטול חיים, שחור באבלותו על חייו שקופדו. איש מהם לא אמר מילה. הרב התקדם באיטיות לעבר האח, קירב בזהירות את הגחל המת אל הערימה, וראה זה פלא, ניצוץ החיים התעורר בקרבו, אדמומיות נעורים פרחו על לחייו ועד מהרה שב לזרוח בחברת אחיו, מזין אותם בחמום ובאשון וניזון מחומו ומאישם. הרב הניח את מחתת הגחלים במקומה, פנה לעבר הדלת נפרד לשלום ויצא. למחרת הסתופף בעל הגחלים על הספסל עם רעיו חברי השיעור, נהנה מחום חברתם וההנה אותם בהשתפפותו.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

מסכת תענית

יהודי בא לפני בעל החידושי הר"ם זצ"ל ושח לו בצער רב כי רופאיו הודיע לו שראייתו הולכת ונחלשת וסופו להגיע לידי עיוורון. אמר לו החידושי הר"ם: לך ולמד מסכת אחת, אשר לכשתתעורר תוכל לשננה על פה. הלך הלה ולמד מסכת תענית. חזר אל החידושי הר"ם וסיפר לו זאת. גער בו החידושי הר"ם: מה עשית? נתתי לך ברכה שלא תתעורר עד שתלמד את המסכת; היה עליך ללמוד מסכת בבא בתרא שהיא ארוכה פי כמה וכמה...

ותן חלקנו דרך חדשה ללימוד שלך

לא בכל יום אפשר לצאת למסע חדש, מההתחלה. בימים אלו סיימו אלפי לומדי "ותן חלקנו" מחזור לימוד יומיומי של 12 שנים!... החלו את סבב לימוד הש"ס, יחד עם קטעי גמרא, הלכה והגות חדישים. זוהי ההזדמנות שלך לקבוע 'עיתים לתורה'. לומדים כמה דקות וחיים בסיפור חזני עצום!

קבע עיתים ללימוד < נכשית > 3029 *

חודש ראשון התנסות חינם

מדוע לא נקבו חז"ל בתאריך עברי, כשם שאמרו כי בני ארץ ישראל מתחילים לשאול בז' בחשוון? מפני שאין תאריך עברי קבוע לשישים יום אחר התקופה! במסכת ראש השנה התודענו לכך, כי הלוח היהודי מורכב מחודשי הלבנה תוך התאמה לשנת השמש. כלומר, את החודשים אנו קובעים לפי חודשי הלבנה, עם כל תחילת סיבוב של הירח אנו קובעים חודש חדש, אך מאחר שאין התאמה מדויקת בין שנת השמש לבין סיבובי הירח, אנו מוסיפים מידי פעם חודש אדר מעובר, כדי להתאים ביניהם (שנת שמש מכילה יותר משנים עשר סיבובים של הירח סביב כדור הארץ).

מאחר ששאלת הגשמים מותנית בתקופה הנדרשת לגשמים, וזו נקבעת על פי מצב כדור הארץ אל מול השמש, אמרו חז"ל, כי שישים יום אחר תחילת תקופת תשרי מתחילים בבבל וסביבותיה לבקש על הגשמים.

הלוח הלועזי בנוי לפי שנת החמה בלבד ובו אפשר לנקוב בתאריך שעל בני הגולה להתחיל לבקש גשמים. בכל השנים בני חו"ל מתחילים לשאול על הגשמים ב-5 בדצמבר, ואחת לארבע שנים, עת חודש פברואר הוא בן עשרים ותשעה ימים - ב-6 בדצמבר.

אף הראשונים נקבו בתאריך על פי הלוח הלועזי, אך מפתיע לגלות כי הם נקבו בתאריך אחר. אבודרהם (סדר תפילות של חול) כותב: "ויום שישים יבוא בכ"ב בנובמבר... ואם היה פברואר (פברואר) מכ"ט יום, תהיה השאלה מכ"ג בנובמבר!" תאריכים אלה נקובים בספרים נוספים, ופשר התעלומה נעוץ בכך שהלוח הלועזי עבר שינויים מפליגים.

בתחילה, כשסודר הלוח הלועזי על ידי יוליוס קיסר נקבע, כי חודשיו יהיו בני 30 ו-31 יום לסירוגין, למעט חודש פברואר שיהיה בן 28 יום ובכל שנה רביעית בן 29 יום, כדי להשלים פערים הנובעים מכך ששנת השמש אינה מספר ימים עגול [זווקא חודש זה נקבע כך, כי בעבר הוא היה החודש האחרון בשנה, וכידוע שספטמבר, אוקטובר, נובמבר, דצמבר פירושים - שבעי, שמיני, תשיעי, עשירי. יונאר היה החודש האחד עשר ופברואר החודש השנים עשר].

מאות שנים אחר כך התברר, כי אורך השנה אינו מתאים למסלול החמה, ובכל שנה מצטבר פיגור של דקות אחדות. ב"ח בתשרי שנת ה'שמ"ג [4 לאוקטובר 1582 למניינם] כינס האפיפיור גריגוריוס וועדת מלומדים שקבעה, כי יש 'להקפיץ' את התאריך בעשרה ימים קדימה, כדי להשלים פיגור זהה שהצטבר במהלך השנים, כמו כן שוננו כללי הלוח ונקבעו כללים חדשים, מתי חודש פברואר יהיה בן 28 יום ומתי בן 29 יום. לוח מתוקן זה כונה "הלוח הגריגוריאני", על שם מתקנו, והוא נפוץ כמעט בכל העולם והחליף את "הלוח היוליאני" הקודם לו.

באותה שנה 'דולגו', איפוא, עשרה ימים. הראשונים שכתבו בספריהם כי יום התקופה הוא ב-22 בנובמבר, כתבו זאת לפני השינוי שערך גריגוריוס.

חשוב לציין כי באמרנו שזמן השאלה ב-5 בדצמבר, הכוונה ליום בו חל תאריך זה. הנכרים מחליפים את התאריך בחצות הלילה, אולם עוד קודם לכן, בתפילת ערבית, כבר שואלים "ותן טל ומטר".

מעניין לציין, כי להזות הלוח הנוצרי יש משמעות לגבי המנהג שנהגו בקהילות שונות שלא ללמוד בליל החג הנוצרית המכונה חג המולד. מכיוון שברוב מדינות העולם הוזז התאריך, הוזז בהן גם החג. אכן היו קהילות שנהגו מנהג זה בליל החג כנהוג כיום והיו שהקפידו גם בלילה בו חל החג למניין הישן, מאחר שהיו כנסיות שהתמידו בו עדיין (ראה על כל הענין ב"לוח דבר בעיתו").

דף ד/א הצרי אין בגלעד אם רופא אין שם
בית חולים בימי חז"ל
 פעם הלך הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל לבקר חולה. הלה פנה אל רבי יחזקאל ושאלו, אם מוזכר בחז"ל עניינו של בית חולים.
הרהר רבי יחזקאל קימעה, העביר במוחו את כל התורה בחטף ופסק פסקו:
 - לא מוזכר בחז"ל דבר כזה כלל.

דף ז/א
שויותם של דברי תורה
 בחתונה אחת ישבו והמתינו הגאון רבי חיים קרייזירט זצ"ל, רבה של אנטוורפן, והגאון רבי משה שמואל שפירא זצ"ל. פנה הגר"ח לרעהו, "הבה ואשמיעך דבר תורה שערכו מאה אלף דולר, בידך לשלם עבורו?", הנהן הגרמ"ש בראשו ושמע את החידוש.
 - **השווה** הוא את מחירו?
 - הן.
 - **נו**, שלשל לידי את הסכום...
 - **אומר** לך דבר חידוש ששווה מאתיים אלף דולר...
לאחר שסיים, שאל את הגר"ח: השווה הוא את מחירו?
 - הן.
 - **השב** לי, איפוא, עודף... (ניחוחה של תורה).

דף ז/ב כי נר מצוה ותורה אור
נס נרו של המהרש"ל והרמז שבו
 בהקדמתו לספרו ים של שלמה על מסכת בבא קמא מספר המהרש"ל:
"גם נסיון אחד בא לידי בלילה, על ידי נר מצוה ותורה אור, כאילו הראוני מן השמים ונתנו לי הרמנא ואמוץ כח ממלכותא דרקי, נפתחו לי שערי אורה לומר: עסוק בתורה! דון ואסור והיתר והורה! הוי גבור בחבורה! כתוב על ספר והבא לה' תשורה!"

החיד"א, בספרו שם הגדולים, מפרש את הסתום: "ונס נעשה לו בלילה אחד, שלא היה לו להדליק כי אם נר קטן לשיעור שעה, והיה לומד ומשנה שמעתתא כמה שעות ונרו יאיר משך נהוריה עידן ועידנים, והוא הדבר יטמין ברמזו בהקדמת ים של שלמה".

דף ח/ב אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין

מדוע מונה הקב"ה את הדמעות?
 החתם סופר מבאר את דברי הגמרא במסכת שבת (ק/ב) "המוריד דמעות על אדם כשר, הקב"ה סופרן ומניחן בבית גנזיו". לכאורה מדוע יש צורך למנותן? אלא, שרוצה להביא למצב שהצרות תסתיימנה, וע"כ סופרן, על ידי שתשלוט בהן עין הרע!

דף ט/א עשר בשביל שתתעשר ובחוננו נא בזאת
צדקה לתלמידי חכמים עניים
 הרי בכל המצוות שחר מצוה בהאי עלמא ליכא, ואילו כאן מובטחת העשירות באופן מיידי!
האדמו"ר רבי יואל מסאטמר זצ"ל יישב זאת באומרו, כי כשם שבעבודת הכרם מותר לו לעובד לאכול מן הענבים בשעה ש"מטיל לתוך כליו של בעל הבית" - בוצר ענבים ואוספם לתוך כלי בעל הבית, כך כאשר אדם מסייע לתלמידי חכמים עניים, הרי הוא כמטיל בתוך כליו של בעל הבית... ומן הדין שיקח גם לעצמו...

לעילוי נשמת
 הר"ר **משה אליה פרת** ז"ל
 ב"ר שמואל דוד ז"ל נלב"ע י"ב בכסלו
 ורעייתו **שרה מרים** ע"ה
 ב"ר נח ז"ל נלב"ע י"ז בתמוז **תנצב"ה**
 הונצחו ע"י בתם והחתם
דוד ודבי רבינוביץ שיחיו - פ"ת

מאורות
 תענית מגילה
 את מסכת
 הזמרא המושלמת המחבת את הש"ס ע"ל לומדיה

הראשון: סדר נשקף כפוסק ע"ה הדף ללימוד

• נוסח תפילת יום הכיפורים מזה יסודות משפט וחסות של
 תפילות הש"ס של ע"ה ודוד • תפילת יום הכיפורים והתפילות
 מקורם ומשמעותם כיוון כשרות • יקח בידו הלקוח
 הקריאה והלשון סביב קיים

• ביסוס נכונה כולק דף והלילת לימוד הש"ס • כשר
 ודף נוסף כבוד לתפילות - מארות השנה • והלילות
 הלימוד כוללת למעשה דף החומר הפלא מארות הלילה
 והשנה כוללת ע"ה חסות

מיקד ישרי לנמרות "דף היומי": 02-804-3333